

REFORMATIONEN OG CHRISTIAN 3.

- fortalt af Hans Laurens (12:14). Læringsmateriale udarbejdet af Lars Allan Haakonsen
Copyright® Fortælle Tid ApS. Dette undervisningsmateriale er ophavsretligt beskyttet og må alene anvendes af
Fortælle Tids abonnenter.

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Forløbet er estimeret til: 3-4 lektioner

Forslag til undervisnings/læringsmål:

* At eleverne kan fortælle om overgangen fra katolicismen til protestantismen i Danmark.

* At eleverne kan fortælle om, hvordan begivenheder langt væk kan få betydning for Danmark og almindelige menneskers hverdagsliv.

* At eleverne kan samtale om, hvordan historiske personer fremstilles.

Fælles mål til dette forløb

Der arbejdes med de opstillede forslag til undervisnings- og læringsmål. Disse tager udgangspunkt i kompetenceområdet:

Kronologi og sammenhæng – herunder færdigheds- og vidensmål indenfor "Kronologi, brud og kontinuitet" og "Det lokale, regionale og globale".

Endvidere skal eleverne udarbejde et skuespil (historisk scenarie), og dermed bruge historie (historiebrug) samt se på, hvordan historien skaber helte og skurke.

Lærer/vikarvejledning

Undervisningsmaterialet til denne fortælling er udformet så enkelt som muligt, så du kan bruge det direkte i din undervisning. Materialet kan inddeles i et før, under og efter klassen har hørt fortællingen. Endvidere kan du i vejledningens afsnit "Baggrundsmateriale til læreren" blive klædt bedre på rent historiefagligt.

Før fortællingen: Et samfund, hvor en kirke har magt, kan være mere end vanskelig for nutidens unge at forstå. Endnu mere vanskeligt kan det være at forstå den katolske kirkes enorme indflydelse på almindelige borgeres liv i Danmark og resten af Europa i middelalderen. Derfor kan det være en fordel at tale kort om, hvordan datidens samfund var opbygget, herunder også klostervæsnets sygehusfunktion.

Under fortællingen: Eleverne kan med fordel få udleveret kopiark 2 – "Hvad siger Luther?", og imens de hører fortællingen, kan de i arkets opgave 1 notere, hvilke forskelle der helt præcis var mellem den katolske kirke og Luthers tanker.

Efter fortællingen: Inden eleverne går videre med de øvrige opgaver på kopiark 2, kan de med fordel arbejde med kopiark 1. Her er fokus på tiden før Reformationen og ikke mindst på afladshandlen, som Luther i den grad gjorde op med. Det lille YouTube-klip er fra filmen [Luther](#) fra 2003 og viser, hvordan en sådan afladshandel måske foregik. Endvidere kan en [virtuel](#) tur rundt i Peterskirken også anbefales, idet det måske kan give eleverne en forståelse for, at et sådant byggeri virkelig kostede mange penge. Ellers er Luthers teser omdrejningspunktet på kopiarket. Teserne er genstand for et lille skuespil, som eleverne selv skal lave på baggrund af informationer, de selv skal finde på bl.a. [bibelselskabet.dk](#) og [folkekirken.dk](#).

Sidst, men ikke mindst, skal eleverne med kopiark 3 arbejde med Grevens Fejde, som er navnet på den blodige borgerkrig, der hærgede Danmark 1534-1536, og hvor bl.a. Skipper Clement og Christian III's lærer, Johan Rantzau, udkæmpede et skæbnesvanger slag i og omkring Aalborg. Kopiarket starter med en lille morgensang om Skipper Clement og Grevens Fejde. Du kan, hvis du ikke selv spiller et instrument, finde adskillige udgaver af sangen på

[YouTube](#). Bemærk i øvrigt, at denne morgensang ikke er sunget i middelalderen, men derimod skrevet i 1970 af Ebbe Kløvedal Reich. Selvom den handler om de jyske bønders kamp, blev den brugt flittigt af den danske venstrefløj op til EF-afstemningen i 1972.

Baggrundsmateriale til læreren

Tiden omkring Reformationen i Danmark i 1536 kan få selv de bedste tv-serier og film til at blegne, for selvom selve trosspørgsmålet og overgangen til Luthers lære foregik rimelig fredeligt, var tiden omkring dette præget af borgerkrig og brutale overgreb på civilbefolkningen. Frederik I døde i 1533. Herefter stod Rigsrådet i en værre kattepine. Hvilken af hans to sønner skulle man vælge som den næste konge? Den protestantiske Christian, der som ung overværede Luthers forsvar af sine teser i Worms, eller dennes 12-årige lillebror, Hans, som den katolske kirke stadig mente kunne overbevise om den katolske kirkes herligheder?

Samtidig forsøgte den gamle hansestad, Lübeck, også at blande sig. For at styrke hansestadens magt og indflydelse i Danmark ønskede de at genindsætte den folkekære, men hos adlen forhadte, Christian 2., som tidligere var afsat og sad fængslet i Sønderborg Slot. I spidsen for de lybske styrker stod Grev Christoffer af Oldenburg – deraf navnet Grevens Fejde. Alt imens bredte et bondeoprør sig i det nordlige Jylland. Skipper Klement indtog med sin bondehær Aalborg, og ved slaget ved Svendstrup i 1534 nedkæmpedes en adelshær, og et stort antal herregårde blev plyndret og afbrændt.

Herefter var adlens og kirkens magt svækket. Christian 3. blev valgt som konge, og hans opgave blev, at slå oprøret ned og besejre de lybske styrker. Det gjorde han sammen med sin lærer og hærfører, Johan Rantzau. Skipper Klements bondehær blev knust efter en belejring af Aalborg, som sluttede med et brutalt angreb på byen i december 1534. Så sent som i april 2019 dukkede en massegrav med ti drabeligt tilskadede skeletter op i byen i forbindelse med et kloakarbejde. Dette vidner om en brutal skæbne for bondehæren. Skipper Clement blev fanget og dømt til døden. I 1536 blev han henrettet i Viborg, og

andre oprørere måtte betale store bøder og aflevere deres gårde til kongen for at beholde livet. En lignende skæbne overgik den lybske hær ved Slaget ved Øksnebjerg, den 11. juni 1535, hvor Johan Rantzau besejrede Lübeckerne. Tilbage var kun København, som ikke anerkendte den nye konge og som blev belejret, og først overgav sig den 6. august 1536. Dermed kunne Christian 3. lade sig hylde som hele landets konge og indføre Reformationen i Danmark.

Hvis der er behov for at tilrette materialet til dine elever, kan du klikke [her](#) for at få det i wordformat. Det downloades direkte.

REFORMATIONEN OG CHRISTIAN 3. - Elevark 1: Den katolske kirke i Middelalderen

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Opgave 1: I fortællingen hører du "Skærsilden" blive nævnt. Lav en google-billedsøgning. Hvad tror du, folk i Middelalderen tænkte om dette sted?

Opgave 2: Her ved siden af ses et afladsbrev. Forklar hvad dette var, og hvorfor den katolske kirke lavede dem?



Opgave 3: En ofte hørt sætning fra præsterne i Middelalderen var "Når pengene i kisten klinger - straks sjælen af Skærsilden springer". Hvad mon der menes med det?

[Pist. Vil du med til Middelalderen og købe et afladsbrev? Så søg på YouTube efter: "[Luther klip cfu Nordjylland](#)"]

Opgave 4: I fortællingen hører du, at den katolske kirke ønskede at lave en ny kirke i Rom, Peterskirken. Denne er én af verdens største kirker. Lav en beskrivelse af denne kirke. Du kan fx undersøge, hvor høj og lang kirken er.

[Pist. Vil du med til Rom? Søg på "[basilica of st peter's virtual tour](#)" og vupti – så befinder du dig i [Peterskirken](#)]

REFORMATIONEN OG CHRISTIAN 3. – Elevark 2. Hvad siger Luther?

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Opgave 1: Luther ville ændre måden, man forstod kristendommen på. Men hvad var det, han mente var forkert? Skriv i skemaet nedenunder, det du hører om kristendommen før og efter Luther og Reformationen.

Før reformationen	Efter Luthers mening

Opgave 2: Den 31. oktober 1517 hang Luther 95 teser op på døren til Wittenberg Slotskirke. Teserne var en slags forslag til, hvordan den katolske kirke skulle ændre sig. Tre af disse teser lød:

50: De kristne bør belæres om, at hvis Paven kendte afladspredikanternes måde at drive penge ind på, ville han hellere lade Peterskirken gå op i luer end lade den bygge på sine fårs skind, kød og ben.

51: De kristne bør belæres om, at Paven, som det er hans pligt, gerne ville – om så skulle være – sælge Peterskirken for at give sine penge til de mange, som fralokkes afladspenge af visse prædikanter.

52: Tom er troen på, at man kan opnå frelse gennem køb af afladsbreve.

Hvad mente Luther om handel med afladsbreve? Hvem mon støttede hans mening om brevene - og hvem var mon knap så begejstrede?

Opgave 3: I april 1521 skulle Martin Luther forsvare sine teser over for Rigsdagen i Worms i Tyskland. Undersøg, hvad der helt præcis skete på dette møde. Der er gode og letlæselige artikler på www.folkekirken.dk og www.bibelselskabet.dk. Herefter skal I lave et skuespil om Luthers forsvar af sine teser. I gruppen skal der være følgende roller:

- Martin Luther
- Den mægtige kejser Karl 5.
- En katolsk anklager, som vil have Luther brændt på bålet
- Fyrst Frederik af Sachsen, som senere får Martin Luther i sikkerhed. Desuden må Christian 3. og Rantzau også gerne være med, men de må ikke blande sig, for de er kun tilskuere.

REFORMATIONEN OG CHRISTIAN 3. – Elevark 3. Den danske borgerkrig – helte og skurke

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Opgave 1: Syng Skipper Clements morgensang. Den er skrevet i 1970 af Ebbe Kløvedal Reich.

1. Skærm jeres hus med grav og planke,
hvæs jeres leer snittende blanke,
frygt ikke Rantzaus sorte hær,
silke skal vige for vadmelklæ'r.

*Bønder, tømrer, jyske knejte,
nu skal vi sejre i grevens fejde.*

2. Bagved de riges glitrende hjelme
skjuler sig bange, skælvende skælme.
Djævelen selv har dem givet til pynt
rustninger, skjolde, jorder og mønt.

Bønder ...

3. Mennesker bytter de ud for penge,
porten til frihed de låse og stænge,
piner og binder med arv og med gæld
jorden, som havde de skabt den selv.

Bønder ...

4. Rigdom, si'r de, er for de rige.
Biblen har noget andet at sige.
Fattig på jorden vandred' Guds søn,
hented' just ikke hos dem sin løn.

Bønder ...

5. Kirkens sorte skadesværme
skal sig for pigernes latter beskærme.
Spraglede herremandskaner på stand
møde nu skal den jyske mand.

Bønder ...

6. Hanen har galet trende gange,
stå nu kun fast, for vi er de mange.
Lad ikke fremtiden sige om os,
rigdommen knægted' os uden at slås.

Bønder ...

Opgave 2: Skipper Clements morgensang er skrevet i 1970 – altså mere end 400 år efter Grevens Fejde. Hvorfor tror du, at man har lavet en sang om denne krig og hvem er skurke/helte i sangen?

Opgave 3: I sangen nævnes (Johan) Rantzau. Han var kong Christian III's lærer og hærfører og erobrede bl.a. Aalborg, hvor det kom til kamp mod netop Skipper Clement. Undersøg hvad der skete, da Aalborg blev erobret den 18. december 1534. Gør dette Rantzau til en helt eller en skurk?

Opgave 4: I Aalborg er bl.a. en skole og en spejderklub opkaldt efter Skipper Clement. Undersøg, hvem denne mand var, og hvordan han døde. Er Skipper Clement en helt eller en skurk?